

بیست گفتار

(عرفانی - ادبی - علمی - اجتماعی - تاریخی)

به قلم:

دکتر عباس خالصی (شیار)

با مقدمهٔ پروفسور سید حسن امین

(اقتباس با ذکر منبع آزاد است)

سرشناسه	: خالصی، عباس، ۱۳۱۳ -
عنوان و نام پدید آور	: بیست گفتار (عرفانی - ادبی - علمی - اجتماعی - تاریخی) / عباس خالصی. / تألیف عباس خالصی (شیرازی). بیست گفتار
مشخصات نشر	: تهران: دستان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۷-۰۵۸-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: علوم انسانی -- مقاله ها و خطابه ها
ده بندی	: ۱۳۹۴ ب۲ خ/۱۰۳ AZ
رشته دیوید	: ۰۰۱/۳
شماره کتابخانه ملی	: ۳۹۶۷۶۵۸

انتشارات دستان

میدان انقلاب، خ اردبیهشت، خ وحید نظری، پلاک ۱۲۱. تهران: ۶۶۹۵۴۸۰

نام کتاب: بیست گفتار (عرفانی - ادبی - علمی - اجتماعی - تاریخی)

تألیف: دکتر عباس خالصی (شیرازی)

چاپ اول: ۱۳۹۵ - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه - چاپ: شریف

ISBN: 978-600-297-058-9

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۹۷-۰۵۸-۹

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

تلفن پخش: ۶۶۴۶۱۰۲۱

تمامی حقوق مادی این اثر از سوی مؤلف به جامعه یاورى فرهنگى
اهدأ شده است. جامعه یاورى فرهنگى، سازمانى است غیرانتفاعى که
در حوزه ساخت مدارس و ارتقای سطح دانایی دانش آموزان در مناطق

فهرست

- ۷.....درآمدی بر کتاب بیست گفتار
- ۱۵.....پیشگفتار مف
- ۱۹.....۱- بودن یا نبودن
- ۳۳.....۲- بزرگداشت استاد، بن سیدی شیرازی
- ۵۱.....۳- قرآن و تئوری انفجار بزرگ (بیگ بگ)
- ۵۷.....۴- امید به زندگی
- ۶۳.....۵- رمضان ماه خدا
- ۶۹.....۶- ادب، آداب دارد
- ۷۷.....۷- عرفان، آگاهی - بینش و انسان مداری
- ۸۳.....۸- مرفهین دردمند
- ۸۹.....۹- سخنی مشفقانه با متولیان فرهنگ
- ۹۷.....۱۰- تعریضی مؤدبانه بر دو بیتی مولانا بابا طاهر عریان
- ۱۰۳.....۱۱- سهم ما از داشته‌ها و امکاناتمان
- ۱۰۹.....۱۲- پارسی را پاس بداریم
- ۱۱۹.....۱۳- شرحی بر غزل عارفانه حضرت حافظ

- ۱۴- رندی و پارسائی در دیوان حضرت حافظ ۱۳۱
- ۱۵- همدلی و همزبانی با عزیزان روشندل ۱۳۹
- ۱۶- دیباچه‌ای بر شعر نو و کهن ۱۴۳
- ۱۷- استاندارد در قلمرو نظام هستی ۱۶۱
- ۱۸- یاد قیصر امین‌پور ۱۸۱
- ۱۹- جایگاه حیرت در شناخت‌شناسی ۱۸۹
- ۲۰- تا یخچه است و بست‌نشینی ۲۰۳
- ۲۱- فهرست تألیفات و ژلف ۲۲۷

درآمدی بر کتاب «بیست گفتار» تألیف آقای دکتر عباسی خالصی (شیرازی)

به قلم: پرفسور سیاح حسن امین - استاد اسبق صاحب کرسی
حقوق دانشگاه تهران - کالیفرنیا، انگلستان - استاد ارشد
حقوق و ایران شناس، دانش نامه مطالعات خارجی پکن - چین.

کتاب ارزشمند حاضر، مجموعه بیست مقاله متنوع و پربار از رُشحات
قلم رقیق و دقیق یکی از چهره‌های فرهیخته و شخصیت‌های بارز دوران
معاصر - دوست دانشمندم، جناب آقای دکتر عباسی خالصی (شیرازی)
است که اکنون به پیشنهاد و درخواست دوستان و علاقه‌مندان، یکجا در
قالب کتابی به‌عنوان «بیست گفتار» به کتاب‌خوانان و علاقه‌مندان پارسی
زبانان ارمغان می‌شود. «مریزاد دستی که انگور چیدا»

سال‌هاست که دکتر خالصی را از نزدیک می‌شناسم و افتخار
نوشتن مقدمه بر چندین کتاب از تألیفات و تصنیفات ایشان و چاپ
بعضی از آثارشان را در تعلیقات و مؤخرات کتاب‌های خودم، از
جمله، منظومه طنز فلسفی «فضولی‌نامه امین» و ارجوزه‌های پزشکی
و ماهنامه حافظ داشته‌ام. دکتر خالصی (متولد ۱۳۱۳ خورشیدی در

شیراز) - دانش آموخته دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران (۱۳۳۷) و دانشکده بهداشت، از مدیران برجسته و ممتاز سازمان ملی استاندارد کشور و از پژوهشگران، نویسندگان و شاعران موفق معاصرند که آثار قلمی ایشان به دو بخش کاملاً متمایز قابل تقسیم است:

اول - نوشته‌ها و مقالات تخصصی و حرفه‌ای در زمینه‌های استاندارد - کنترل کیفی - بهداشت و تغذیه - مواد غذایی - بیماری‌های دامی - بیماری‌های مشترک انسان و دام و ... که به کلی از حوزه تخصصی خارج است. در آن ابواب اظهار نظری نمی‌توانم بکنم.

دوم - کتاب‌ها، مقالات و آثار دیگری که در زمینه فرهنگ - ادب - دین و عرفان - تاریخ - اجتماعیات - اخلاقیات و ایران شناسی است که با اشتیاق آنها را خوانده‌ام و می‌توانم در این موارد (در حد خود) اظهار نظر کنم. و این ابواب گواهی می‌دهم که آثار دکتر خالصی را همواره ارزنده، حاوی اطلاعات مفید و متعادل و با اهداف والای انسانی، فرهنگی و اخلاقی یافته‌ام.

إِنَّ أَثَارَنَا تَدُلُّ عَلَيْنَا - فَنَنْظُرُ وَابْعَدُنَا إِلَى الْأَثَارِ

اکنون آنچه به‌عنوان مقدمه بر این مجموعه مقالات کتاب بر قلم می‌آورم، حاوی مطالبی در شناخت بهتر مفهوم و مصارف این اثر و موضوع، مبادی و غایات آن است که در دو بخش مختلف مطرح می‌شود:

الف - این کتاب، مجموعه بیست مقاله است و به همین دلیل مطالبی در شرح و بسط قالب «مقاله» و تاریخچه «مقاله نویسی» در ایران می‌نویسم.

ب - از جهت موضوعی این بیست مقاله، عناوین عرفانی - ادبی - علمی - اجتماعی و تاریخی دارند. بنابراین به ایجاز و اختصار هر

کدام از این پنج زمینه را معرفی می‌کنم:

۱- مقاله نویسی و تفاوت آن با تألیف کتاب

مقاله نویسی حد متوسط بین «تألیف کتاب» و «نوشتن یادداشت» است. کتاب از مقاله طولانی تر و یادداشت از مقاله کوتاه تر است. این هر سه قالب نثر برای اثبات امری یا مناقشه در موضوعی یا بیان عقیدتی یا انتقاد از مسأله‌ای در زمینه‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. با این تفاوت که کتاب و مقاله هر دو نوعاً با ارائه مستندات و مراجع همراه است. اما یادداشت بحدی کوتاه است که ذکر منابع و ارجاعات در حوصله آن نیست.

بسیست گفتار دکتر خالسی، نمونه بارز و شاخص مقاله نویسی در ادبیات امروز به نظر می‌رسد.

زبان پارسی به برآورنده یکی از غنی‌ترین موارث مکتوب جهان در قالب کتاب و رساله است. اما مقاله نویسی در تاریخ ادبیات کلاسیک ایران (هم چون یادداشت نویسی) سابقه زیادی ندارد و تنها در یکصد و پنجاه سال اخیر پس از تأسیس مطبوعات، یعنی رواج چاپ و تداول نشریات ادواری و رسانه‌های ترویجی مجال بروز و کاربرد علمی یافت. نویسندگان، پژوهشگران و روزنامه‌نگاران به‌ویژه پس از مشروطیت با نوشتن مقاله در مقام ترویج، تقویت موضوع معینی یا تصنیف و انتقاد از موضوع دیگری، به نگارش مقاله پرداختند و البته این روند مخصوصاً در زمینه یادداشت‌نویسی در قالب وبلاگ نویسی در سال‌های اخیر رو به تزاید دارد.

مقاله نویسی، یک کار ادبی یا آفرینشی و بداعی نیست، بلکه یک کتاب خیلی کوچک است، که به‌همراه مقاله‌های دیگر از طریق رسانه‌های گروهی در اختیار مخاطبان قرار می‌گیرد.

گاهی ممکن است مقاله‌ها به جای آنکه در نشریه‌های ادواری چاپ شوند، در «مجموعه مقالات» به چاپ برسند و این مجموعه

مقالات هم ممکن است به وسیله نویسنده واحد نوشته شده باشد یا مجموعه مقاله‌های متعددی باشد که در موضوع واحد یا متعدد به وسیله نویسندگان مختلف به رشته تحریر درآمده باشد.

بیست گفتار حاضر، مجموعه بیست مقاله از شخص واحد یعنی جناب دکتر خالصی است که به سنت استادان نامدار عرصه فرهنگ و ادب هم چون علامه محمد قزوینی در قالب مجموعه مقالات به دست چاپ و نشر سپرده می‌شود.

۲- موضوعات: عرفان - ادبیات - علوم - اجتماعیات - تاریخ
بیست گفتار این مجموعه با پنج عنوان فوق، معرفی شده‌اند و مناسب این است که در این موارد ولو به اختصار و اقتصار، برای برخی خوانندگان تعریف و تبيين شود، زیرا همه خوانندگان به اصطلاح قدما «متهی» (به نهایت کمال رسیدن) نیستند و بعضی هنوز «مبتدی» (تازه به کسب کمال و معرفت رسیده) هستند. البته مقصود خدای ناخواسته جسارت و اهانت به ساحت خوانندگان عزیز و با فضیلت نیست، بلکه خوانندگان جوانی که شاید در آغاز راهند و یا رشته تحصیلی آنان با اینگونه مباحث علوم انسانی و اجتماع رابطه مستقیم ندارد، چرا که همه چیز را بقول بزرگمهر حکیم، سمکانه دانند.

۱-۲ عرفان: عرفان و معرفت به معنای شناخت و فهم غایب هستی است. نخستین مقاله از بیست گفتار حاضر به عنوان جالب و جاذب «بودن یا نبودن» یک مقاله تمام عیار عرفانی است. دکتر خالصی در این مقاله که عنوان آن با ایهامی دلپذیر، انسان را بیاد جمله معروف شکسپیر در نمایشنامه هملت می‌اندازد: To be or not to be. ایشان با استناد مستقیم به آیاتی از قرآن کریم، با صیغه اول شخص مفرد، به طبیعت ازلی و ابدی جان و روان انسان اشاره می‌کند و با آوردن

اشعاری به مناسبت از مولانا - سعدی - حافظ و علامه اقبال لاهوری، به شرح و بسط مضامین مورد سخن می‌پردازد.

دو مقاله دیگر (عرفان، آگاهی بینش انسان‌مداری و جایگاه حیرت) را به زمینه عرفان پرداخته است.

اساساً در حوزه معارف اسلامی، مباحث شناخت حقایق، معصوم به چند مکتب پرسابقه است.

نخست، مکتب اهل حدیث و اصحاب نقل، که با تمسک به ظواهر احادیث در اصول و فروع دین پاسخ هر مسئله‌ای را در روایات پیشوایان، دین و مذهب جستجو می‌کنند.

دوم، مکتب اهل علم کلام که با الزام به محکومات اسلامی و اعتقاد به توحید و زرت عامه و خاصه، از عقل و استدلال، برای اثبات عقاید خود بهره می‌جویند.

سوم، فلاسفه و بعضاً رادقه مانند رازی، ابن‌راوندی و ابوالعلاء که التزامی به شرایع ندارند.

چهارم، عرفا و اهل معرفت که بدون توسل به استدلال عقلی، از طریق کشف و شهود یا الهام و احساس باطنی و ادیان غیر محسوس، به درک حقایق می‌کوشند و در عین التزام به دیانت، برای بیان از ظواهر آیات و روایات معانی و مفاهیم لطیف‌تر استخراج و استنباط می‌کنند.

عرفان به دو شاخه نظری و عملی تقسیم می‌شود. عرفان نظری که مؤسس آن ابن‌عربی است، خواهر فلسفه اشراق و حکمة المشرقیین است و عرفان عملی، خویشاوند نزدیک دین و اخلاق است. مقاله نخست در این بیست گفتار یعنی (بودن یا نبودن) در حوزه عرفان نظری و مقاله تحت عنوان (عرفان، آگاهی، بینش و انسان‌مداری) در حوزه عرفان عملی است.

۲-۲ ادبیات: ادبیات انتقال کلامی اندیشه و احساس به نحوی است که موجب التذاذ و تأثیر روحی مخاطب شود - که دومین بخش بیست گفتار حاضر از این دست است:

از جمله، الف: بزرگداشت استاد اجل سعدی شیرازی. ب: پارسی را پاس بداریم. پ: شرحی بر غزل عارفانه حضرت حافظ. ت: رندی و پارسانی در دیوان حضرت حافظ. ث: دیباچه‌ای بر شعر نو و کهن. ج: پیاد قمر این پور. چ: تعریضی مؤدبانه بر دو بیتی باباطاهر عریان.

گفتنی است که جناب آقای دکتر عباس خالصی، خود طبع شعر و دیوان شعر دارد و اشعار فراوانی در سبک سنتی و نو سروده‌اند که به‌طور گسترده در کتاب‌ها و مطبوعات از جمله (ماهنامه حافظ) و دیوان امین و نظریاتی فلسفی امین چاپ و نشر شده است.

۲-۳ علوم: علم و دانش به معنی خاص Science آن دسته آگاهی‌های بشری است که از راه تجربه و استقراء حاصل می‌شود و سپس براساس قاعده علت و معلول قابل تبیین و به‌طور جهان شمول قابل تکرار باشد - علوم، خود به گرایش‌های مختلف طبیعی، تجربی و اجتماعی و انسانی تقسیم می‌شود و در مجموعه بیست گفتار حاضر دو مقاله مربوط به تئوری انفجار بزرگ (بیگ بنگ) و استاندارد در قلمرو نظام هستی از این مقوله‌اند.

۲-۴ اجتماعیات و اخلاقیات: بخشی دیگر از مجموعه بیست گفتار را اجتماعیات و اخلاقیات در بر می‌گیرد، مانند این هفت مورد که کم و بیش از حیث موضوع و مبادی، و غایات بشری از این مقوله‌اند:

الف: امید به زندگی. ب: ادب آداب دارد. پ: مرفهین دردمند. ت: سخنی مشفقانه با متولیان فرهنگ. ث: سهم ما از داشته‌ها و امکاناتمان. ج: همدلی و همزبانی با عزیزان روشندل. چ: رمضان ماه خدا.

۵-۲- تاریخ: علم تاریخ کشف و بررسی رخدادهای به وقوع پیوسته در گذشته و شرح واقعیت‌ها و عینیت‌های موجود در فضای زندگی پیشینیان است - در مجموعه بیست گفتار حاضر، آخرین مقاله نویسنده محترم با عنوان (تاریخچه بست و بست نشینی) یک نمونه کامل بحث تاریخی جامع و مانع است - دکتر خالصی در این پژوهش بسیار ارزنده، نخست به ریشه‌یابی و فهم علت غائی نهاد بست‌نشینی پرداخته و بعد تحول و تطور آن را در طول تاریخ بررسی کرده و سرانجام از عهده واژه‌شناسی و تعاریف و اصطلاحات مرتبط با بست و بست نشینی برآمده و در نهایت اماکن عمده بست نشینی مداوم را معرفی کرده است.

۳- سخن پایانی

بیست گفتاری که پیش روی دارید با تنوعی گسترده به پنج زمینه مذکور پرداخته که شاید بتوان عناوین اخلاقی و دینی را نیز بدان افزود. هر یک از این مقالات به جای خود ارزشمند - ممتع و سودمندند. صاحب این قلم به عنوان یکی از اهل علم انتشار این مجموعه مقالات را به دوست دانشمند جناب دکتر خالصی در یک می‌گوییم و امیدوارم ایشان دیگر مقاله‌های ارزشمند خود را نیز به همین شیوه مرضیه بخش‌بندی کنند و برای استفاده علاقمندان منتشر سازند

سید حسن امین

شهرک زعفرانیه - کرج

بتاریخ آبان ماه ۱۳۹۴

(مصادف با دهم محرم - عاشورا ۱۴۳۷)

پیشگفتار مؤلف

بنام هست هستی خوش یکتا سخن ساز و سخن پرداز و دانا
«بنام آن که ما را حکمت آموخت» ز دانش برد ما را تا ثریا
بیا بشنوز من جاننا دلامن ز کمتر قطره‌ای ز آن پهن دریا
(نگارنده)

نگارنده در سال ۱۳۱۳ خورشیدی در شیراز در خانواده متوسطی تولد یافت - تحصیلات ابتدائی و متوسطه را در زادگاه خویش به پایان رسانید - سپس وارد دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران شد و در سال ۱۳۳۷ دکترای خود را از این دانشکده دریافت نمود - بهاره عسله وارد دانشکده بهداشت دانشکده پزشکی دانشگاه تهران شد و ضمن کار، دوره آن دانشکده را طی نمود.

در سال ۱۳۴۷ ضمن خدمت در مؤسسه استاندارد (سازمان ملی استاندارد) دوره تخصصی استاندارد و کنترل کیفی را در کشور ژاپن با موفقیت و اخذ گواهینامه به پایان رسانید.

در سال ۱۳۵۱ با معرفی وزارت اقتصاد آن روز دوره عالی مدیریت را در دانشگاه پدافند ملی با درجه ممتاز طی نمود، و تا

پایان خدمات اداری و نیل به مرحله بازنشستگی در آن مؤسسه به خدمت مشغول بود.

پس از بیان مختصری از زندگی نامه تحصیلی و خدمتی خود به شرح فوق - لزوماً علاوه می نماید که:

نگارنده از دوران جوانی علاقه شایانی نسبت به علوم انسانی - ادبی و مطالعه دیوان شاعران داشتم و به ویژه چون در خانواده ای با گرایشات مذهبی متعادل و معقول و تحت تأثیر تربیتی پدری اهل مطالعه و دانشی مردمی صاحب قلم و بیان رشد می یافتم، آنهم در حال و هوای شهر ادب پرور شیراز، از این رو از همان دوران تا کنون گرایشی وافر و شوق و رغبتی بسزای مباحث ادبی - عرفانی - دینی - فلسفی داشتم که همواره چه در دوران تحصیل و چه به موازات کار و ایفای وظائف شغلی تا کنون این اشتیاق مرا همراهی کرده است. به علاوه فراگیری مقدمات دروس حوزوی و زبان عربی و نیز انگلیسی با هدایت مرحوم پدر و اشتیاق خودم، مرا در فهم و پیش برد این گرنه مباحث و مطالعه کتب و دیوان های ادبی و شعری بسیار مفید و کمک ناز بوده است.

تا آنجا که می دانم شاید تا کنون حدود ۲۵۰ مقاله در زمینه های: استاندارد - کنترل کیفی - بهداشت و تغذیه - مراد غذایی - بیماری های دامی - بیماری های مشترک انسان و دام - مبارز رشد و توسعه در کشور - مدیریت - اقتصاد - مطالب اجتماعی - فرسنگی - ادبی - عرفانی - دینی - شعر و غیره تا کنون در مجلات و جرائد مختلف توسط این قلم تدوین و انتشار یافته است.

علاوه بر این تعدادی تألیفات داشته ام که فهرست آنها در پایان همین کتاب عرضه گردیده است.

اکنون در این ایام سالخوردگی بنا به سفارش برخی دوستان و تشویق آنان، بر آن شدم که از بین مقالات منتشره گذشته تعدادی را

برگزیده و در مجلّدی جداگانه فراهم آورم و تحت عنوان چند گفتار منتشر سازم - بر این اساس نخست تعداد بیست مقاله، تحت عنوان بیست گفتار را گردآوردم که بدین وسیله تقدیم حضور خوانندگان عزیز می‌نمایم. تعدادی که اولاً حاصل قلمی ده سال اخیر زندگی نگارنده است و ثانیاً حتی‌الامکان نسبتاً با هم متجانس و هماهنگ می‌باشند و آن گونه که ملاحظه می‌فرمائید بیشتر بر معرّفات عرفانیات - ادبیات - تاریخ و اجتماعیات است.

امید است اگر عمی باقی و توفیقی حاصل آید - بدنبال این وجیزه - موضوعات متعّس و همسوی دیگر نیز از بین نوشته‌های گذشته آن گونه که مناسب و مربوط بوده و به دور از شرائط زمانه حاضر نباشد برگزیده و طی مجلدسای دیگر تنظیم و عرضه گردد.

ضمناً از ابراز این حقّیت گزرم که همواره در طول سالیان عمرم چه در عرصه عمل و چه قلم به وسع و توان و دانائی، هدفم ارائه خدمت به میهن و هم‌میمنان عزیز بوده است - و از این بابت بر این توفیق شایسته، هر چند محدود، شادان و خدا را از صمیم قلب سپاسگذارم، که گفت:

نام نیکی گر بماند ز آدمی به کز او مانده سبای ز رنگار
در پایان بر خود فرض می‌دانم که از دوست گرمی دانشمند
فرزانه، جناب پروفیسور امین که همچون گذشته این مجموعه را با
نگارش مقدمه مبسوط و ارزشمند خویش مزین نمودند کمال تشکر
خود را اعلام نمایم. همچنین از انتشارات محترم دستان به‌خاطر
زحماتی که در چاپ و نشر این کتاب متحمل شدند، سپاسگذارم.